

Nertsen

Context

Het Centrum Zoönosen en Omgevingsmicrobiologie (Z&O) van het RIVM signaleert en beoordeelt risico's van pathogene micro-organismen die vanuit dieren, voedsel of het milieu overdraagbaar zijn naar de mens. Dit gebeurt in samenwerking met experts op het gebied van humane en veterinaire gezondheid. Verder ondersteunt Z&O de Nederlandse Voedsel en Waren Autoriteit (NVWA) met surveillancetaken en laboratoriumreferentietaken en diverse ministeries en GGD'en. Ook werkt Z&O samen met Internationale gezondheidsorganisaties (ECDC, EFSA, WHO) en de Europese Commissie. In de Europese Unie (EU) geldt voor sommige dierziekten een meldplicht en bestrijdingsplicht. Nederland volgt hierin de Europese regels, maar heeft ruimte voor aanvullende lokale regels. Vervolgstappen in de beoordeling van de maatregelen voor dierziekten vinden afhankelijk van de ernst van het signaal plaats in het intern Afstemmingsoverleg met enkele ketenpartners, het OMT-Zoönosen en/of Deskundigenberaad Zoönosen (DB-Z).

Maart 2020

Op 4 maart 2020 komt uit Hongkong het bericht dat een besmetting van mens op hond met het SARS-CoV-2 virus is geconstateerd. Op 27 maart wordt een besmetting van mens op kat vastgesteld in België.

April

Op 9 april wordt het eerste DB-Z SARS-CoV-2 bijeengeroepen. Voor gezonde dieren en voor huisdieren met klachten, afkomstig van een huishouden waar geen mensen zijn met klachten passend bij SARS-COV-2-19, zijn volgens het DB-Z geen aanvullende maatregelen nodig.

Uit experimenteel onderzoek blijkt dat fretten gevoelig zijn voor SARS-CoV-2-infectie. Gezien de nauwe verwantschap tussen fretten en nertsen (marterachtigen) is het niet uit te sluiten dat nertsen gevoelig kunnen zijn voor SARS-CoV-2-19 besmetting.

Op 23 april wordt bij drie nertsen afkomstig van een nertsenbedrijf in Noord-Brabant SARS-COV-2 aangetoond. Omdat verzorgers klachten hadden gehad passend bij SARS-COV-2-19 is mens-dier transmissie aannemelijk. Het DB-Z (26 april) schat de impact op de volksgezondheid van besmetting van dieren naar mens verwaarloosbaar. Effectieve mens-mens-transmissie is in deze fase van de epidemie de stuwende kracht. Het RIVM brengt op 26 april samen met de GGD een advies uit aan medewerkers van besmette nertsenbedrijven over het gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen en isolatie van dieren. De minister van LNV stelt een meldplicht in voor verschijnselen van besmetting met SARS-COV-2-19 op nertsenbedrijven.

Mei

Op 19 mei wijst de minister van LNV een infectie met SARS-COV-2-19 bij nertsen op nertsenbedrijven aan als besmettelijke dierziekte, een wettelijke status. Dit maakt het mogelijk om verdergaande maatregelen te nemen.

Het RIVM beoordeelt het risico op blootstelling van mensen aan het virus via dieren buiten de stal nog steeds als verwaarloosbaar. Boerderijkatten zijn een onzekere factor als mogelijke transmissie route tussen de bedrijven en dienen te worden binnengehouden. Het RIVM adviseert honden en katten uit een huishouden met een besmet persoon niet te knuffelen.

Juni

Op 2 juni publiceert het RIVM de Handreiking Covid-19 nertsenbedrijven en op 3 juni roept het RIVM het eerste OMT-Z bijeen.

Op acht nertsenbedrijven in Nederland zijn besmettingen geconstateerd met SARS-CoV-2. Naar aanleiding van deze besmettingen is een Early Warning System (EWS) opgezet voor alle nertsenbedrijven.

Twee medewerkers zijn besmet met een SARS-CoV-2-sequentie die ook bij de nertsen wordt aangetroffen. Hierdoor is het aannemelijk dat deze personen door nertsen besmet zijn.

Het OMT adviseert de volgende maatregelen:

1) voor besmette bedrijven: Zeer strikte isolatie van de besmette bedrijven en longitudinaal volgen van de infectie op de bedrijven en doding en ruiming van de nertsen van de besmette bedrijven. Hiermee wordt voorkomen dat een nertsbedrijf een langdurige bron van infectie voor de mens vormt.

2) voor niet-besmette bedrijven: essentieel dat introductie van het virus bij nertsen wordt voorkomen en infectie vroegtijdig wordt herkend. Maatregelen voor deze bedrijven kunnen variëren van goede preventie van virusintroductie gecombineerd met goede hygiëeadvies en intensieve monitoring (EWS en serologische surveillance) tot preventief ruimen.

Op 4 juni start de NVWA met ruimen van besmette bedrijven.

In het Kamerdebat van 10 juni zegt de minister van LNV toe onderzoek te doen of en hoe een vrijwillige stoppersregeling kan worden vormgegeven en het kabinet zal in augustus hierop een besluit nemen.

Juli

Tot aan 14 juli 2020 zijn op 23 nertsbedrijven besmettingen met SARS-CoV-2 vastgesteld. Deze bedrijven zijn geruimd. Ondanks de genomen maatregelen zijn er nieuwe besmettingen. De oorzaak hiervoor is niet duidelijk.

Op 16 juli adviseert het OMT-Z om de nertsbedrijven preventief te ruimen als er na half augustus nog nieuwe besmettingen zijn, rekening houdend met de ruimingscapaciteit. Het kabinet neemt dit advies over.

Ook na 16 juli zijn er meerdere besmettingen bij nertsbedrijven. Hiermee dreigt reservoirvorming in de nertsenhoudrij. De deskundigen van het OMT-Z concluderen dat de meest waarschijnlijke bron van besmetting op nertsen van besmette mensen komt.

Augustus

Op 20 augustus concludeert het OMT-Z dat de capaciteit om alle bedrijven te ruimen niet voldoende is. Preventieve ruiming kan pas plaatsvinden aan het einde van het jaar, na de pelsperiode. Preventief ruimen is daarmee niet de meest effectieve wijze om reservoirvorming te voorkomen. Het OMT-Z adviseert de bestaande maatregelen te handhaven, waaronder een verplichte stopregeling na de pelsperiode in november. Het kabinet besluit om aan het OMT-Z advies uitvoering te geven en zal wetgeving voorbereiden op basis waarvan het houden van nertsen op korte termijn moet worden beëindigd. Dit betekent dat wordt afgezien van een vrijwillige regeling.

Oktober

Onderzoek door Erasmus MC samen met de GGD en WUR toont aan dat mensen besmet zijn door nertsen. De directeur van het Clb (RIVM) meldt op 28 oktober aan de Tweede Kamer dat er nog geen mutaties gezien zijn van de variant van nertsen. Het virus van cluster A vertoont echter tekenen van verandering, mogelijk passend bij adaptatie aan nertsen.

November

In Denemarken is sinds juni bij 12 personen een specifieke variant van het virus aangetroffen, die ook circuleert onder nertsen. Dit is de zogenoemde 'cluster 5'-variant. Het is onduidelijk of deze variant bij de mensen is ontstaan en is overgedragen aan de nertsen, of andersom. De 'variant 5' uit Denemarken is in Nederland niet gezien. Wel zijn er in Nederland verschillende adaptaties van het virus onder nertsen vastgesteld. Het risico voor mensen is nog onduidelijk. In de Nederlandse situatie lijkt de kans op verspreiding buiten de bedrijven klein. Het beleid is erop gericht dat alle besmette bedrijven snel ontdekt en geruimd worden en dat hygiëneprotocollen worden gebruikt. Het advies blijft om de sector zo spoedig mogelijk te beëindigen door de nertsbedrijven al hun dieren in de pelsperiode (tot medio december) te laten doden. Als bedrijven toch tijdelijk nog een aantal fokdieren houden, adviseert het OMT-Z om een scherpe surveillance te houden.

Omdat er tijdens de pelsperiode een verhoogd risico is op insleep van het virus op bedrijven, vanwege extra inzet van arbeidskrachten, is het advies om ook serologisch onderzoek onder arbeidskrachten te doen een maand na de pelsperiode. Tevens is het aan te raden het vervoersverbod te handhaven totdat alle dieren gedood zijn op de nertsbedrijven.

Inmiddels zijn er al verschillende varianten bekend van het virus. Het virus kan zich in nertsen anders aanpassen dan in mensen. Het is nog onduidelijk wat dit kan betekenen voor het ziekmakend vermogen of de effectiviteit van opgebouwde immuniteit, bijvoorbeeld na natuurlijke infectie of vaccinatie.

December

In de week van 7 december zijn de laatste nertsenfokkerijen in Nederland geruimd.

Januari 2021

Het kabinet pleit voor een geharmoniseerde Europese aanpak ten aanzien van de meldplicht en bestrijdingsplicht voor SARS-CoV-2 bij nertsen.

Zie voor meer informatie de tijdlijn Nertsen